

**UNIVERSITATEA „BABEȘ – BOLYAI” DIN
CLUJ - NAPOCA**
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”

**IUBIREA CA LUCRARE DE TĂMĂDUIRE A CONȘTIINȚEI MORALE CREȘTINE
ÎN ERA DIGITALĂ**

Teză de doctorat

-REZUMAT-

Coordonator:

Pr. Prof. Dr. Iloaie Ștefan

Doctorand:

Ciorăneanu Cristian Marian

Cluj – Napoca

2025

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

Introducere	3
Motivația alegerii temei.....	5
Ipoteza cercetării	8
Scopul cercetării	9
Obiectivele cercetării	10
Metodologia cercetării.....	11
Stadiul cercetărilor	12
Structura tezei	14
Concluziile tezei	19
Cuprinsul tezei.....	21
Bibliografie	23

Introducere

Teza de față intitulată *Iubirea ca lucrare de tămăduire a conștiinței morale creștine în era digitală*, se referă la influența pe care o are expansiunea tehnologică și digitală asupra conștiinței morale creștine și a spiritualității omului contemporan. Lucrarea își propune să găsească soluții prin care să atenueze urmările acestei influențe cu ajutorul lui Dumnezeu și a Bisericii prin puterea tămăduitoare a iubirii. În continuare vom explica succint titlul lucrării prin termenii folosiți pentru ca cititorul să înțeleagă scopul și sensul acestei teze.

Iubirea este văzută în acest context ca relația dintre Dumnezeu și om, iubirea lui Dumnezeu față de om și iubirea omului față de Dumnezeu în duhul Bisericii. Această relație de iubire este găsită și statuată de acțiunile Bisericii și de tainele ei. Ortodoxia este supranumită și *religia iubirii*, iar pentru că Dumnezeu este iubire (I In, 4, 16), acțiunile pe care le facem în Biserică sunt acțiuni de iubire, în numele iubirii și de înmulțire și propagare a iubirii. La baza acestei relații stă comuniunea de iubire a Sfintei Treimi, lucrătoare prin Sfântul Duh, în sufletele credincioșilor, pentru a-i ridica în relația iubitoare dintre Persoanele ei¹. Această abordare a conceptului de iubire are în vedere sensul vieții creștine, adică îndumnezeirea persoanei și înaintarea în Împărăția iubitoare fără de sfârșit². Cuvântul *lucrare* descoperit în titlu se referă la o formă derivată a conceptului de *energie*, care în limba greacă suportă și acest înțeles, *gr. energhia*, ca punere în lucrare a unei acțiuni. În contextul prezentei teze de doctorat ne vom referi la sensul teologic dat de iubire, ca energie de punere în lucrare a acțiunilor dumnezeiești.

Așadar, putem înțelege iubirea ca o putere transformatoare și tămăduitoare. Tămăduirea ca fenomen legat de spiritualitatea ortodoxă și specific spiritualității, se referă la lucrarea sinergetică dintre omul căzut și relația sa cu Dumnezeu, ca doctor al sufletelor și al trupurilor noastre³. Subliniem nuanța acestui termen, fiindcă nu este vorba de vindecare sau însănătoșire în sens trupesc, deși ar putea să fie sinonime în anumite contexte, ci la cel specific, pe care îl avem în vedere în această teză și care abordează iubirea în relația omului cu Dumnezeu și a lui Dumnezeu cu omul. Astfel, vom folosi termenul specific, acela de *tămăduire* consacrat de Biserică prin glasul Sfinților Părinți, iar ca exemplu, adaug un citat din învățătura Sfântului Ignatie Teoforul, din Epistola către Efeseni: „Un singur doctor este, trupesc și duhovnicesc,

¹ Pr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, ed. a III-a, EIBMO, București, 2012, pp.7-8.

² Ibidem, p. 8.

³ *Liturghier*, EIBMO, București, 2012, p. 184.

născut și nenăscut, Dumnezeu în trup, în moarte viață adevărată, din Maria și din Dumnezeu, mai întâi pătimitor și apoi nepătimitor, Iisus Hristos, Domnul nostru”⁴.

Conștiința morală creștin - ortodoxă este definită, potrivit învățaturii filocalice, astfel: „atunci când Dumnezeu l-a făcut pe om, a sădit în el o dumnezeiască scânteie de luminare, ca un cuget mai călduros și ca un cuvânt povățuitor minții omenești, pentru a putea deosebi binele de rău. Aceasta este legea cea firească, ce se numește conștiință”⁵. De asemenea, conștiința morală o implică pe cea psihologică, iar în acest sens ne putem referi la fenomenele cognitive, mentale, interioare ale omului și la raporturile cu un „eu”⁶. În lucrarea de față nu abordăm în mod direct acest subiect, deși îl includem, ci ne vom referi la conștiință, din punctul de vedere al moralei creștine. Nu vom intra în polemica legată de conștiința umană, în relație cu așa zisa conștiință artificială. Această polemică este construită în jurul întrebării: Conștiința rămâne un atribut propriu omului în condițiile în care evoluția tot mai rapidă și mai eficientă a inteligenței artificiale și a roboticii ajung să dezvolte o formă de conștiință artificială? Specific în lucrare acest fapt, dar nu îl dezvolt, întrucât nu o consider o polemică folositoare sau relevantă tezei. În această teză ne vom referi doar la fenomenul specific al conștiinței umane și anume conștiința legată de morala creștin-ortodoxă, deși multe dintre elementele conștiinței morale creștin sunt comune fiecărui om, indiferent de contextul spiritual din care acesta face parte.

Era digitală se referă la timpul prezent, în desfășurare și încadrarea tezei în problemele de actualitate ale interacțiunii omului cu tehnologia. În același timp era digitală presupune și încadrarea omului într-o unitate de timp și spațiu care aduce după sine influențe pe toate palierele vieții. Acest lucru ne provoacă să confruntăm o serie de probleme specifice vremurilor noastre, bombardate de tehnicitate și digitalizare, ce trezesc interes și în domeniul teologiei morale și bioeticii, dar care sunt de actualitate și sunt cercetate și de către specialiști din alte domenii de cercetare. Putem spune că trăim într-o eră a digitalizării și a internetului unde mediile digitale - calculatorul, telefonul mobil inteligent, jocurile video și nu în ultimul rând televizorul - ne influențează și ne schimbă viața⁷ și ne pot afecta și din punct de vedere spiritual. În lucrarea de față mă voi referi doar la acele probleme ridicate de tehnologie și digitalizare,

⁴ *Scrierile Părinților Apostolici*, traducere, note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1979, pp. 159-160.

⁵ Avva Dorotei, *Despre Conștiință*, în *Filocalia*, vol. 9, EIBMO, București, 2013, p. 582. Vezi și n. 1054 din versiunea mai veche a *Filocaliei*, vol 9, 1980: „Conștiința e gândul sădit de Dumnezeu în om, ca o scînteie fierbinte și luminoasă. Conștiința luminează deplin mintea și o obligă să facă deosebirea între bine și rău.”

⁶ Eward E. Smith, Susan Nolen, Barbara L. Fredrickson, Geoffrey R. Loftus, *Introducere în psihologie*, ed. a XIV - a, Editura Tehnică, București, 2005, p. 281.

⁷ Manfred Spitzer, *Demența digitală: cum ne tulbură mintea noile tehnologii*, trad. din lb. germană de Dana Verescu, Editura Humanitas, București, 2020, p. 11.

care se referă la domeniul bioeticii și teologiei morale, dar care au legătură directă sau indirectă, dar importantă și relevantă tezei.

Una din cele mai mari provocări pe care le aduce societatea digitalizată este legată de starea omului căzut, plină de egoism și autosuficiență, găsind mereu argumente în rezultatele progresului tehnologic, informatic și digital⁸ și faptul că, pentru a răspunde la orice întrebare existențială, axiologică, personală sau de orice natură, omul recent⁹, găsește răspunsuri îmbibate de puterea tehnologiei și digitalizării, a vitezei și superficialității, care sunt false și nesatisfăcătoare și îl aruncă pe acesta în deziluzii, depresii și haos social creat de el, care devine un cerc vicios fără Dumnezeu și fără sens.

Motivația alegerii temei

Tema de cercetare *Iubirea ca lucrare de tămăduire a conștiinței morale creștine în era digitală* a fost aleasă din dorința de a unii armonios cercetările ce vizează noile descoperiri din domeniul tehnologiilor digitale, ale funcțiilor creierului și izvorul nesecat de credință creștină. Duhul Bisericii are puterea de tămăduire a patologiilor, nu doar de conștiință morală, dar și de natură ființială, emoțională și fizică al omului contemporan, care devine pe zi ce trece omul digital și digitalizat, tehnicizat și robotizat, ultradependent de tehnologie și internet. A existat, atunci când am pornit acest demers, dorința pregnantă de a arăta că teologia are la îndemână metode și mijloace prin care să ajute și să scoată omul din starea de robire pe care o produce de cele mai multe ori relația acestuia cu mediul tehnologic digital și cu artifactele pe care era digitală le oferă.

Tema a fost tratată, în parte, cu un alt titlu și cu accente diferite, ca spațiu de cercetare, în cadrul Facultății de Teologie din Sibiu, ca lucrare de licență sub îndrumarea Prof. Dr. Sebastian Moldovan, care a pus un profund accent pe partea practică și căruia îi datorez și această sete de adâncire a subiectului, mai ales în cheie practică, nu doar teoretică sau preponderent teoretică. Așadar, pentru acea lucrare de licență am realizat două interviuri, care să contureze cum anume iubirea poate schimba ceva în esența ființei umane în concretul vieții, a fost vorba de două convertiri, nu doar la ortodoxie, dar și la viața monahală, și le mulțumesc în acest sens tuturor celor care m-au ajutat să duc la bun sfârșit acel proiect ce a dat naștere acestuia. În teza de doctorat nu am folosit acele interviuri, dar am realizat o parte practică mai

⁸ Dr. Petru Cernat, *Identitatea embrionului uman din perspectivă teologică și bioetică*, Editura Doxologia, Iași, 2022, p. 17.

⁹ Horia R. Patapievic, *Omul Recent. O critică a modernității din perspectiva întrebării „Ce se pierde când ceva se câștigă?”*, Editura Humanitas, București, 2001, p. 16.

potrivită științelor sociale și temei abordate, este vorba de un chestionar, un studiu pe bază de chestionar, completat de peste 400 de elevi de liceu, pentru a colecta informații și dovezi necesare ipotezelor pe care le propune prezenta lucrare.

Subiectul nu a fost cu totul nou atunci când l-am ales ca abordare științifică de nivel doctoral, dar viteza cu care s-a dezvoltat acesta și în general toate subiectele care vizează era digitală și expansiunea tehnologiei, face ca o parte din informațiile incerte și problematice, cu privire la veridicitatea lor de acum 7 ani să fie învechite și lămurite destul de clar, astăzi.

Voi exemplifica prin termenul conștiinței, dacă ea are ca și componentă intrinsecă conștiința morală, dată de Dumnezeu fiecăruia, și include conștiința psihologică, vegetativă și biologică, iar cu timpul omul o poate dezvolta pe cea moral-creștină, prin educație și cunoaștere dublată de Har. Acestea sunt afirmații care sunt cunoscute și aprobate științific. Ce putem spune despre o parte a creierului care să fie reponsabilă de acest fenomen general numit comportament moral și care poate determina conduita morală să nu mai existe, dar omul să-și păstreze conștiința de sine!

O astfel de cercetare arată că omul posedă fiziologic în creierul său biologic o porțiune responsabilă de comportamentul său moral. Dar, cercetările arată că și o moleculă ce există în creier și circulă în sângele omului este responsabilă de faptele omului și de comportamentul său moral, o celulă morală¹⁰. Deși au fost teorii combătute și în cercetările specifice, eu am încercat să preiau și să aplic îndemnul Sfântului Vasile cel Mare către tineri și anume, să culeg precum o albină harnică polen de pe fiecare floare și să produc miere, aceasta ar putea fi teza de față. Iar, ca o comparație, m-am ferit să devin precum o muscă și să mă așez pe orice controversă științifică sau teologică și să fac speculații sau să îmbrac în argumente, incertitudini de dragul propriilor pretenții pseudo-academice sau de altă natură, poate chiar din neglijență sau indiferență.

Am evitat foarte mult abordarea ipotezelor sau teoriilor incerte sau încă în dezbatere, chiar dacă pe unele le-am numit din considerent științific, nu am comentat subiecte ce nu priveau teza. Am evitat, pe cât posibil, să detaliez științific tema către alte domenii de cercetare, mai ales cele ce sunt prea puțin corelate cu teologia morală și bioetică. Ca, spre exemplu, atunci când am descris patologiiile sau maladiile conștiinței morale, m-am limitat la domeniul teologic, deși conștiința și patologiiile ei sunt tratate și de psihologie, de care m-am folosit cât a fost posibil și relevant, dar fără expuneri elaborate, concrete, din acest domeniu, dar și de psihiatrie,

¹⁰ Paul J Zak, *Molecula morală. Sursa iubirii și a prosperității*, trad. din lb eng. de Anca Bărbulescu, Editura Humanitas, București, 2015, p. 10.

care folosește altă terminologie și alți factori de măsurare și valorificare a patologiilor de conștiință umană, referindu-se la conștiința umană dintr-o perspectivă complet irelevantă tezei.

O altă abordare în acest capitol, ar fi fost, din perspectivă filozofică și teoriile gânditorilor de-a lungul timpului, ca teorii sociale, dar care nu aduceau relevanță profundă subiectului, ci erau mai degrabă polemici ușor de combătut și pus la îndoială de orice de către teologia patristică făcându-se irelevante tezei și fără folos celor care ar citi prezentul material.

M-am axat, reluând îndemnul Sfântului Vasile, pe izvorul limpede al învățăturilor Bisericii, ca de exemplu, atunci când a fost vorba de felul în care omul contemporan se poate vindeca, vindecarea se face în Biserică, prin Harul lui Dumnezeu, iar Dumnezeu este iubire, deci ar fi evident să afirm, că puterea iubirii este cea tămăduitoare. Am folosit acest fel de abordare științifică profitând de faptul că ea este bine ancorată în mediul academic și de alte lucrări care folosesc conceptul de iubire. Am adus în atenția cititorului, ca element de noutate, abordările acestui subiect al iubirii la sfinții români nou canonizați, în acest an, cu ocazia centenarului patriarhal.

Am ales să aprofundez acest subiect arătând că trebuie să luăm măsuri concrete cu privire la problemele care apar din cauza tehnologiilor digitale, am abordat subiectul cu exemple concrete din viața de zi cu zi. Am tratat cu mult interes efectul pe care îl are telefonul inteligent asupra creierului uman, ca urmare al utilizării lui în exces și am explicat teologic fenomenul de „Brain-rot” care a fost distins cu titulatura de *cuvântul anului 2024*, după cum afirmă Oxford Press University.¹¹ Acest lucru nu e întâmplător, pentru că explică o stare patologică profundă, cauzată de scrolling-ul îndelungat pe dispozitivele digitale, tablete sau telefoane inteligente, care are incidență concretă asupra vieții, din toate punctele de vedere, adică și fiziologic și spiritual, atât mental cât și biologic, omul dependent de tehnologie suferă îndelung fiind capturat și rob de mrețele tot mai puternice ale tehnificării și digitalizării.

Am abordat cât se poate de succint și practic *akedia* ca fenomen ce se petrece des în viața noastră și care se face responsabilă pentru cele mai multe din afecțiunile psihice, dar și spirituale ale tinerilor și nu numai, descoperind o temă foarte actuală, *akedia* în era digitală, o maladie contemporană. Aceste abordări au fost făcute din interesul viu exprimat asupra celor pe care îi am în jurul meu, atât ca profesor cât și ca unchi, vecin, frate, ca om care trăiește în comuniune de iubire cu cei din jur. Am fost la rândul meu afectat, într-o oarecare măsură, de adicțiile digitale, datorită jocului de șah pe rețelele și platformele speciale și sunt sigur că acest

¹¹ Oxford University Press, 2024, sursa: <https://corp.oup.com/news/brain-rot-named-oxford-word-of-the-year-2024/> accesat la data de 15 februarie 2025.

studiu m-a ajutat să înțeleg mai bine cum, și de ce, omul spiritual poate să se împătumească de aceste mreje și cum poate ieși din ele cu ajutorul lui Dumnezeu și a voinței lui. Am înțeles că, deși sunt jucător profesionist de șah de aproape 20 de ani, și profesor al acestui sport, dependența de tehnologie prin jocuri, indiferent de felul sau scopul lor, afectează profund și uneori ireversibil funcțiile creierului.

Am punctat acest lucru pentru a sublinia motivația personală pentru subiectul tratat. O altă motivație personală este cea legată de cariera de regizor, unde prin studiile de master, dar și prin munca la propriile filme, am fost nevoit să petrec mai multe ore, urmărind și analizând filme și filmări, timp petrecut în principal în fața ecranelor mici sau mari, care schimbă paradigma de înțelegere a universului în care trăim și care mi-a oferit șansa să experimentez, atât problemele erei digitală care sunt puse în dezbatere, cât și metodele de revenire la normal, definind normalul prin Biserică și prin raportarea la Dumnezeu. Am descris aceste două motive personale pentru ca teză să capete o aură de autenticitate, în primul rând, datorită motivației puternice pe care am avut-o în timpul procesului de informare, procesare și redactarea ei și în al doilea rând, datorită rezultatelor de cercetare la care s-a ajuns.

Ipoteza cercetării

Ipoteza de la care am pornit în această cercetare a iubirii ca lucrare de tămăduire a conștiinței morale în era digitală, este aceea că omul contemporan se poate tămădui de dependențele legate de tehnologie, poate conștientiza problemele legate de era digitală în care trăim și poate judeca, mai exact, ce se petrece cu viața lui morală, dacă nu apelează la măsuri uneori urgente, prin care să amelioreze influențele negative ale tehnicizării și digitalizării vieții de zi cu zi. Se înțelege prin aceasta că, prea puține persoane care se vor apleca asupra acestei teze și sunt în posesia unui telefon mobil inteligent, înțeleg că au petrecut în timpul anului 2024, în mod acumulat, cumulativ, cel puțin o lună, 30 de zile, din viața lor, doar în fața acestui dispozitiv. Ipoteza unui fenomen în continuă desfășurare: efectele digitalizării asupra vieții spirituale al omului. Poate omul recent, să amelioreze influențele pe care le au mediile digitale asupra conștiinței morale? Se pot tămădui efectele produse de mediile digitale și folosirea tehnologiei în mod excesiv și irațional? Cum și în ce fel poate omul să iasă din mrejele digitalizării și tehnicizării vieții sale?

Scopul cercetării

Lucrarea de față are ca scop principal conștientizarea publică asupra efectelor pe care digitalizarea le produce moralei creștine, dar și că omul se poate tămădui de efectele ei, prin compunerea unei colecții de argumente, care se susțin și din punct de vedere practic, prin capitoul al V-lea care tratează rezultatele obținute, prin studiul bazat pe chestionar, unde este pusă în evidență ponderea de utilizare a mediului online în rândul tinerilor și faptul că le influențează deciziile și viața.

Un alt aspect principal este acela de a readuce în prim plan valorile ortodoxiei, valorile ortopaxice ale ei, punerea în practică a învățăturilor statuate de Biserică și racordate la problemele care apar din cauza mediului digital și tehnicizat.

Un scop secundar este acela de a contribui cu ocazia acestei lucrări la consolidarea unui dialog armonios între teologie și lumea științelor care s-au ocupat de acest subiect. Pe baza acestui dialog se pot fructifica concluzii pertinente care, transpuse în viața cetății, pot aduce beneficii întregii societăți. Un exemplu, în opinia mea, este următorul: de mai bine de 15 ani în mediul științific se cunoaște că dezvoltarea cortexului frontal, a părții din creier responsabilă cu luarea deciziilor, ajunge la maturitate în jurul vârstei de 25 de ani, cu toate acestea, permisul de conducere se poate obține la vârsta majoră de 18 ani, când tânărul este mai puțin capabil fiziologic să ia decizii corecte bazate pe rațiune, ci dominate de impulsuri, cu rapiditate, dar fără o cugetare rațională adecvată. Dacă legislația ar ține cont de acest neajuns demonstrat științific și ar permite acordarea permisului de conducere la o vârstă recomandată din punct de vedere științific, datorită dezvoltării cognitive, atunci poate am avea rezultate mai bune în privința diminuării numărului de accidente rutiere. Studiile au arătat statistic faptul că, accidentelor produse de tinerii cu vârstă cuprinsă între 18 și 23 sunt de trei ori mai multe față de cele produse între conducătorii auto cu vârstă cuprinsă între 23 și 33 de ani.¹²

¹² Arhid. Sorin Mihalache, sursa: <https://www.youtube.com/watch?v=OiLTWmCiTuE>, accesat la data de 20 martie 2025.

Obiectivele cercetării

Prin aceste obiective am încercat să contribui la adâncirea cercetărilor din domeniu și să aprofundez un subiect de interes global. Prin felul original în care sunt încadrate și abordate temele teoretice, cu partea practică a lucrării, consider că îmi atinge obiectivele propuse. Dintre aceste obiective generale ale tezei amintim:

1. Evidențierea iubirii ca factor de legătură și de tămăduire, ca energie lucrătoare în orice eră prin care tulburările cauzate de influența negativă a erei digitale și a tehnologiilor o au asupra conștiinței morale și cum se pot tămădui ajutându-ne de recomandările Bisericii.
2. Promovarea unui limbaj academic accesibil și integrator cu privire la relațiile de întrepătrundere între Teologia Morală și restul disciplinelor teologice, cum sunt cele de spiritualitate, dogmatică, biblică, dar fără să depășească aceste margini disciplinare, precum și armonia dintre domeniile profane teologice, ca: medicina, neuroștiințele cu precădere neuroteologia, psihologia sau filozofia, fără să dilueze mesajul teologic sau să piardă din vedere firul roșu al teologiei și al ortodoxiei.
3. Întărirea discursului teologic interdisciplinar prin formularea și întărirea unei noi piste de cercetare specifică, prin aportul adus de sfinții români canonizați în anul 2025, cu privire la conceptul de iubire și la efectul pe care aceștia îl au asupra societății, ca modele de trăire creștină morală.
4. Analizarea critică asupra efectelor ce apar în rândul tinerilor și al societății, în general, datorită utilizării mediilor digitale asupra vieții spirituale și a conștiinței morale, prin studiul de analiză cantitativă și prin interpretarea lui în contextul teoretic cuprins în teză.
5. Aportul științific pe care îl au descoperirile recente din neuroștiințe cu privire la efectele digitalizării și al tehnologiilor digitale asupra conștiinței umane, raportate la posibilitatea de tămăduire propusă de Biserică prin acțiunile ei numite - iubire.

Pentru edificarea acestor obiective am folosit literatura critică de specialitate, în primul rând, am consultat volumele scrise de profesorii mei îndrumători, din timpul perioadei de licență, pe Prof. Dr. Sebastian Moldovan și coordonatorul acestei teze Pr. Prof. Dr. Ștefan Iloaie. Am abordat literatura de specialitate, prin autori autohtoni ca: Arim. Andrei Andreicuț, Arhid. Sorin Mihalache, Virgiliu Gheorghe, Pr. Răzvan Ionescu, Prof. Adrian Lemeni, Pr. Mihai Iordache, Pr. Conțiu Hadian, Pr. Petru Cernat, Pr. Ioan Teșu și alții, dar și din afara țării

ca Pr. Jean Boboc, Tristman Engelhardt, Manfred Spitzer sau Jordan Peterson. Amintesc de teoreticienii mai vechi, care au edificat și s-au exprimat cu privire la acest subiect și cărora le sunt recunoscător pentru contribuția lor, ca Neil Postman, Mashall McLouchan, și Jaques Ellul. Specific și de gânditori care s-au remarcat printr-un duh profetic am spune, care descriu era digitală fără să o trăiască și care au influențat și din punct de vedere științific felul în care este percepută societatea în era digitală pe care o trăim: Aldus Huxley, George Orwell și Stephen Hawking.

Totodată, specific și de sfinții a căror literatură a servit, ca temei și bază, prezentei teze: Sfinții Trei Ierahi și cei trei Sfinți Români aleși, din cei 16 canonizați în anul 2025, și anume: Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae, Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea și Sfântul Cuvios Mărturisitor Arsenie de la Prislop, care prin scrierile lor, aduc acestei teze o importantă licărire din lumina veșniciei, izvoră din sfințenia lor.

Metodologia cercetării

După cum am amintit mai sus, am folosit scrierile și interpretările scripturistice ale Sfinților Părinți ai Bisericii, am folosit, ca atare, metoda hermeneutică și exegetică, metode indispensabile demersului nostru.

Metoda hermeneutică este o metodă folosită foarte des în domeniul scrierilor teologice, iar baza de interpretare este susținută de Sfântul Pavel în a doua Epistolă către Corinteni, prin cuvintele: „Cel ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai Noului Testament, nu ai literei, ci ai duhului; pentru că litera ucide, iar duhul face viu.” De aici se desprind două sensuri fundamentale, încă din timpul creștinismului primar, primul sens este cel gramatical, literar și istoric, iar al doilea este cel duhovnicesc, tănuț în litera, dar înțeles prin înțelegere spirituală a textelor. Aceptarea acestor sensuri a dus la asimilarea și explicarea textelor păgâne cu interpretarea alegorică a textelor biblice, folosindu-se de profuzimea filozofică pentru a interpreta înțelesuri scripturistice. Și în cazul lucrării de față se dorește acest lucru, care încearcă să exprime și să interpreteze elementele defnitorii ale conceptelor de iubire, tămăduire și conștiință, stipulate în învățătura Bisericii omului contemporan.

Metoda exegetică se remarcă în mod deosebit în primele două capitole ale tezei pentru a oferi o bază teologică suficient de puternică în a susține edificiul ipotezelor propuse.

Metoda comparativă este o metodă specifică și ca atare des folosită în abordările interdisciplinare. Ea se regăsește prin dialogul pe care lucrarea de față îl propune între Teologia Morală și disciplinele: medicina, neuroștiințele, psihologia, științele educației, filozofia.

Această metodă ajută la găsirea punctelor de convergență, aplicate în capitolele aceste teze și la evidențierea elementelor specifice fiecărei discipline în parte. Metoda comparativă este importantă, deoarece, ajută la formularea unui discurs teologic coerent și bine fundamentat, prin argumente complementare din aria de cercetare a altor disciplinele, cu care se intersectează armonios în demersul științific al lucrării.

Metoda descriptivă a fost folosită des în această lucrare cu precădere în primele două capitole, unde am încercat să explic teologia iubirii și patologiile conștiinței morale, către un cititor interesat de esența acestor concepte și entuziasmat de expunerea loc, cât mai succintă, dar completă.

Metoda cantitativă a fost folosită prin studiul cu caracter explorator, folosind un chestionar în format online. Studiul a fost realizat cu succes pe un eșantion alcătuit din 411 de elevi de liceu, cu vârsta cuprinsă între 14 și 19 ani, din întreaga țară. Acest studiu a fost aplicat și realizat pentru a servi acestei teze de doctorat, în baza căruia s-au alcătuit interpretări, care vizează scopul comun, pe care îl au și obiectivele atinse, în acord cu partea teoretică a lucrării.

Stadiul cercetărilor

Fiecare capitol este abordat de către o seamă de autori și de aceea voi încerca să fiu cât mai specific, dar succint cu privire la stadiul actual al cercetărilor din domeniul în care se încadrează teza și propunerile mele cu privire la alte abordări a acestei tematici.

În primul capitol - despre iubirea creștină, iubirea este un subiect care a fost cercetat de către literatura de specialitate teologică prin Sfinții Părinți, găsită și în colecția de Părinți și Scriitori Bisericești, dar și în operele integrale ale principalelor figuri marcante ale Bisericii. Despre iubire au lăsat scrieri majoritatea sfinților cunoscuți și ca scriitori bisericești, inclusiv din rândul scriitorilor filocalici, cum este Sfântul Maxim Mărturisitorul, căruia i se dedica un volum întreg în colecția filocaliei pentru *Capete despre Dragoste*. În alte lucrări de autori, mai aproape de zilele noastre, îl putem aminti pe Pr. Prof. Dumitru Belu: *Despre iubire*, sau mai noul tratat despre iubire al Prof. Dr. Conțiu Hadrian: *Tămăduirea prin iubire*, dar și prin autori străini ca Jean-Claude Larchet: *Despre iubirea creștină*, ca să menționez doar trei referințe reprezentative pe această temă. Am observat, însă, că nu sunt încă scoase sub tipar studii cu aplicabilitatea în privința iubirii la sfinții nou canonizați, iar lucrările lor nu sunt foarte ușor de consultat. Excepție va face cu siguranță opera scrisă a Sfântului Părinte Dumitru Stăniloae și putem spune că și cele trei volume pe care le știm rămase ca scrieri în urma Sfântului Părinte Arsenie Boca, care se găsesc ușor. Despre Sfântul Părinte Ilarion Felea nu

putem spune că sunt nici foarte accesibile și nici foarte greu de procurat. Mai putem observa că aceștia au fost printre cei mai prolifici în materie de scrieri dintre sfinții nou canonizați, deoarece alegerea mea în această lucrare s-a bazat și pe criteriul accesului la scrierile lor. Aș recomanda, ca pe viitor, să se întocmească ediții critice la textele autorilor amintiți cu privire la acest subiect a iubirii și tămăduirii, prin iubire, în era digitală. Recomand, de asemenea, ca și la alți sfinți, din șirul celor 16 nou canonizați, să se pună la dispoziția credincioșilor, scrierile lor și apoi să se alcătuiască opere critice, ca și în sens academic să onorăm acest demers al Bisericii, de a scoate în evidență prin canonizare, viața și opera bărbaților desăvârșiți ai neamului românesc. În ce privește originalitatea tezei mele cu privire la acest capitol este tocmai abordarea acestor trei sfinți români și sinteza generală a iubirii expusă pe tot parcursul lui.

Al doilea capitol care tratează conștiința morală creștină, voi aminte că despre acest subiect sunt scrieri în aproximativ toate manualele de Teologie Morală ale Facultăților de Teologie din întreaga lume. Ca autori care s-au aplecat asupra acestui subiect îl amintim pe Georios Mantzaridis, *Morală Creștină*, pe Arhid. Ioan Zăgrean, *Morală Creștină*, Arhiep. Andrei Andreicuț, *Principii de morală creștină*, dar mai ales din studii și articole scrise de Pr. Prof. Dr. Ștefan Iloaie, prof. Dr. Sebastian Moldovan, teologi de renume ca Tristram Engelhardt sau Jean-Claude Larchet. La acest capitol am cercetat și literatura profană de medicină, psihologie sau neuroștiințe, unde vreau să punctez principalele opere de neuroteologie și să recomand, pe viitor, cercetătorilor mai tineri, să mijlocească accesul la ele mai ușor în limba română, precum și ediții critice la ele de către teologi ortodoxi români: Laurence McKinney, *Neurotheology: Virtual Religion in the 21st Century*, Robert Burton, *Neurotheology* și Andrew Newberg, *Principles of Neurotheology*.

Capitolul al treilea din prezenta teză, tratează subiectul legat de era digitală și voi aduce în fața cititorului o abordare originală a fenomenului de „Brai-rot” și akediei din perspectivă actualizată și încadrată în problemele legate de mediul digital și de viața tehnicizată a omului contemporan. O seamă de autori au scris lucrări reprezentative la acest capitol și au tratat subiectul din punct de vedere academic, astfel, amintim dintre ei pe: Arhid. Sorim Mihalache, Virgiliu Gheorghe, Pr. Răzvan Ionescu, Prof. Adrian Lemeni, autori străini ca Manfred Spitze, Jordan Peterson, Jaron Lanier, Tristan Harris și alții.

În capitolul al patrulea despre tămăduire mă voi referi cât se poate de succint la direcțiile consacrate de Biserică și recomandările Sfinților Părinți, întrucât este un subiect tratat de mulți autori de literatura de specialitate teologică. Este un subiect căruia i s-a acordat foarte multă atenție, mai ales în ultimii ani, poate și din cauza pandemiei din anul 2020. Printre autorii

cunoscuți și prolifici din literatura de specialitate mai nouă amintesc: Mitropolitul Ierotheos Vlachos, Jean-Claude Larchet, Konstantin Zorin, Dr. Dimitri Avdeev, Dimitry Semenik dar și dintre doctorii români cu profund simț al trăirii și credinței ortodoxe ca: Dr. Pavel Chirilă, Dr. Alexandru Vlad Ciurea, Dr. Leon Dănăilă. La acest capitol cred că cercetarea ar putea evolua și va evolua cu siguranță către sectorul nou deschis al patologiilor digitale și al problemelor noi, care se deschid o dată cu expansiunea noilor tehnologii digitale.

Ultimul capitol este cel practic, care este un studiu reușit, dar aș recomanda, ca pe viitor, să se realizeze mai multe studii de acest fel și mai complexe, să se ia în seamă în demersul legislativ al guvernului și să se ia măsuri de prevenție cu privire la riscurile pe care societatea digitalizată le aduce asupra sănătății mintale ale tinerilor și nu numai.

Recomand să se deschidă clinici speciale și medici specializați pe afecțiuni de dependență, de telefon și internet. Să se dezvolte, în continuare, subiectul pe palierul mai strict al dependențelor la copii, din gimnaziu. În prezenta teză nu a fost cazul să mă pot exprima atât de concret, dar prin partea practică și deducțiile logice, ne putem gândi că principala cauză a dependențelor de telefonie mobilă și de internet, în general, provine din lipsa de supraveghere și educație corespunzătoare în timpul copilăriei, care se va răsfrânge și în adolescență și de aceea avem o pondere atât de mare a tinerilor care petrec, conform propriilor cercetări, mai mult de 3 ore pe zi pe rețelele sociale, când ar putea să petreacă angajați în discuții și întâlniri față către față.

Structura tezei

Teza ar putea fi împărțită în două părți, o primă parte teoretică, ce cuprinde la rândul ei patru capitole și o parte practică, ce cuprinde capitolul al V-lea și care se referă la studiul realizat cu ajutorul metodei de cercetare a chestionarului, prin care să solidific, din punct de vedere practic, ipotezele formulate teoretic în interiorul tezei. Fiecare capitol aduce în introducerea lui lămuriri terminologice a temei propuse.

În partea teoretică m-am focalizat pe ipotezele acestei cercetări și pe consolidarea lor, bazându-mă pe scrierile deja consacrate și pe izvoarele scripturistice. Toate capitolele folosesc un limbaj academic adecvat, de specialitate și cu încadrare permanentă în subiectul tratat.

În partea practică am realizat un studiu de tip cercetare cantitativă folosind metoda chestionarului.

Din punct de vedere structural, lucrarea cuprinde 5 capitole, cu subcapitolele aferente, pe care le voi descrie succint în cele ce urmează.

În capitolul I. Iubirea, am prezentat iubirea creștină prin alte 5 subcapitole:

- în primul subcapitol, în introducere am definit conceptul de iubire din perspectivă creștină, am arătat care sunt limitările acestui capitol și am adus lămuriri terminologice, asigurându-mă că tema se va încadra, coerent și armonios, cu restul tezei;
- în al doilea subcapitol am tratat pe scurt principalele referințe scripturistice despre iubire;
- în al treilea subcapitolul am scris despre conceptul de iubire în Vechiul Testament, pe care l-am împărțit la rândul său în două, respectiv, în:
 - ❖ Cărțile istorice și profetice ale Vechiului Testament și;
 - ❖ Cărțile poetice și sapiențiale ale Vechiului Testament.
- în subcapitolul al patrulea am continuat cu incursiunea scripturistică, prin conceptul de iubire în Noul Testament, ca, mai apoi;
- în capitolul al cincilea să pornesc o scurtă incursiune patristică a conceptului de iubire și am ales să împart acest subcapitol în alte două părți respectiv în:
 - ❖ Conceptul de iubire în învățătura Sfinților Trei Ierarhi, unde am ales să scriu pe rând la fiecare dintre acești sfinți:
 - Sfântul Ioan Gură de Aur despre iubirea aproapelui,
 - Iubirea de Dumnezeu și iubirea semenilor în învățăturile Sfântului Vasile cel Mare și,
 - Iubirea lui Dumnezeu prin iubirea de săraci în gândirea Sfântul Grigorie de Nazianz apoi,
 - ❖ Conceptul de iubire în învățăturile sfinților români canonizați în anul 2025 cu ocazia centenarului patriarhal al Bisericii Ortodoxe Române, unde am ales trei dintre ei pe baza scrierilor, care le-am putut găsi și care să se potrivească temei tratate, astfel, am ales:
 - Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae despre iubirea lui Dumnezeu ca energie lucrătoare în viața omului contemporan,
 - Iubirea ca act de pocăință la Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea și,
 - Conceptul de iubire în viața și învățăturile Sfântului Cuvios Mărturisitor Arsenie de la Prislop.

În capitolul II. Conștiința, la fel ca și în primul capitol, este împărțit în alte cinci subcapitole, după cum urmează:

- în primul subcapitol, la partea introductivă am ales să delimitez spațiul de referință cu privire la domeniul meu de cercetare din cadrul Teologiei Morale și să definesc conceptual temenul;
- în al doilea subcapitol am adus în prim plan principalele referințe scripturistice legate de conștiința morală creștină;
- în al treilea subcapitol am adugat principalele referințe patristice legate de conștiința morală creștină;
- în al patrulea subcapitol am pornit cu explicarea patologiilor conștiinței morale și am împărțit acest subcapitol în alte cinci părți pentru fiecare afecțiune principală în parte, după cum urmează:
 - Infantilismul moral
 - Labilitatea, instabilitatea sau nebunia morală
 - Scrupulozitatea
 - Laxitatea
 - Fariseismul
- în ultimul subcapitol, al cincelea, am tratat pe scurt vinovăția ca factor esențial în privința patologiilor de conștiință morală.

În capitolul III. Era digitală, am ales ca și în acest capitol să am tot cinci subcapitole și să le împart după cum urmează:

- în primul subcapitol am arătat limitările terminologice și de studiu al acestui vast spațiu al erei digitale și să îl definesc;
- în al doilea subcapitol am tratat subiectul erei digitale din punct de vedere istoric și l-am intitulat: De la era tipografiei la era digitală – o scurtă istorie a mesajului public;
- în al treilea subcapitol am scris despre era digitală și problemele de morală creștină;
- în al patrulea subcapitol am tratat un subiect mai nou ca abordare teologică și anume fenomenul de „Brain-rot” în societatea digitalizată unde am împărțit acest subcapitol în alte două părți, astfel:
 - O perspectivă ortodoxă asupra efectului de „brain-rot”
 - Posibile soluții pentru efectul de „brain-rot”
- în ultimul subcapitol al acestui capitol am tratat Akedia – maladia morală a omului în societatea digitalizată pe care am împărțit-o în alte trei părți, după cum urmează:
 - Akedia în tradiția Sfinților Părinți
 - Forme contemporane ale akediei în era digitală

- Câteva remedii practice pentru a ieși din starea de akedie

În capitolul IV. Tămădirea, acest capitol tratează modul prin care omul acaparat de mediile digitale și de tehnicizarea inumană a vieții se poate întoarce către firesc, acest capitol este împărțit în șase subcapitole, după cum urmează:

- în primul subcapitol, în introducere am ales să vorbesc despre limitările terminologice și teologice ale tămăduirii și să o definesc;
- în al doilea subcapitol am tratat tămăduirea în Biserică;
- în al treilea subcapitol am vorbit despre tămăduirea în contextul digitalizării;
- în al patrulea subcapitol am scris despre tămăduirea sufletească și tămăduirea trupească;
- în al cincilea subcapitol am scris despre factori personali de tămăduire și am împărțit și explicat acești factori în patru, după cum urmează:
 - Pocăința - schimbarea minții
 - Rugăciunea și meditația duhovnicească
 - Citirea din Sfânta Scriptură și din învățăturile Sfinților Părinți
 - Despre post și alimentație ca factori tămăduitori
- în al șaselea subcapitol am tratat factorii comunitari care pot duce la tămăduire și i-am împărțit în patru părți, după cum urmează:
 - Familia
 - Comunitatea
 - Slujbele Bisericii
 - Canoanele Bisericii

În ultimul capitol al tezei, după cum am menționat mai sus, am tratat partea practică a prezentei lucrări. Am amintit despre rezultatele acestui studiu ca fiind foarte reprezentative și folositoare prezentei teze. Prin el am constatat că, din suma de elevi de liceu cu vârsta cuprinsă între 14 și 19 ani, care au participat la acest chestionar - 411 elevi liceeni, 67% sunt de gen feminin și 33% de gen masculin. În ceea ce privește specialitatea în care este încadrată clasa de liceu, o pondere de 62% sunt de filieră umană și 38% filieră reală. Cu privire la procentul pe județe al elevilor, care au completat acest chestionar, cele mai reprezentive județe sunt următoarele: Maramureș (31%), Timiș (29%), Brașov (11%), Alba (11%).

Aceștia au răspuns la următoarele întrebări legate de conținutul teoretic al prezentei teze:

- Câte ore petreci, pe zi, pe telefonul mobil?

- Care sunt cele mai folosite rețele sociale? Instagram, Tik-Tok, Facebook, Altele (care?).....

- Influențează rețele de socializare deciziile importante din viața ta?
- Credeți că folosirea în exces a mediului digital și a tehnologiei în viața de zi cu zi poate afecta sănătatea fizică și mentală?
- Activitățile extra-școlare cu caracter spiritual (pelerinajele, concertele de colinde, slujbele bisericești, etc.) pot atenua impactul negativ al utilizării tehnologiilor digitale?
- Cât de mult influențează credința în a lua decizii importante?
- Se pot vindeca adicțiile (dependențele) legate de tehnologie prin credință și viață spirituală asumată?
- Participarea la slujbe bisericești sau alte angajamente spirituale, de acest fel, au un rol important în viața voastră?
- Folosirea zilnică a tehnologiilor digitale are impact asupra societății, din punct de vedere moral?

Graficele se găsesc în capitolul 5 al tezei împreună cu interpretarea lor succintă.

În finalul lucrării am prezentat un set de concluzii și mulțumiri tuturor celor care au făcut posibilă redactarea și conceperea acestei lucrări.

Dat fiind faptul că omul este conștiința întregii creații,¹³ consider că este foarte important ca el să găsească resursele necesare pentru a se tămădui și a se apropia de semeni cu ajutorul iubirii, de a se cunoaște pe sine în lumina iubitoare a lui Dumnezeu.

Lucrarea de față este pluridisciplinară, întrucât are o arie foarte bogată de acoperire în ce privește disciplinele teologice, dar este strâns legată și de medicină, neuroștiințe, psihologie, sociologie, precum și de cercetările științifice de specialitate teologică precum: dogmatica, patristica, liturgica sau studiile biblice.

Închei această introducere prin a aminti că nici o lucrare a noastră nu este desăvârșită. Întotdeauna se amestecă o anumită doză de necurăție – iar partea care este bună cu adevărat nu e a noastră, e de la Dumnezeu.¹⁴

¹³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, Vol I, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, p. 354.

¹⁴ Dmitry Semenik, *Dragostea, cum să o dobândim, cum să o păstrăm*, trad. Adriana Tănăsescu-Vlad, Ed. Sophia, București, 2014, p. 272-273.

Concluziile tezei

1. Reiterarea scopului și relevanței tezei. Prezent teză își propune să analizeze impactul tehnologiei și digitalizării asupra spiritualității și conștiinței morale ale omului contemporan, oferind soluții bazate pe puterea tămăduitoare a iubirii creștine. Prin abordarea interdisciplinară – teologie morală, bioetică, psihologie, neuroștiințe și sociologie – lucrarea a evidențiat necesitatea unui dialog între credință și știință pentru a combate efectele negative ale dependenței digitale.

2. Confirmarea ipotezelor și obținerea rezultatelor. Ipoteza inițială a cercetării – că omul poate depăși dependențele digitale prin conștientizare, voință și har divin – a fost confirmată atât teoretic, prin analiza izvoarelor biblice și patristice, cât și practic, prin studiu aplicat pe un eșantion de 411 elevi. Rezultatele au arătat că:

- 67% dintre tineri petrec peste 3 ore/zi pe dispozitive mobile, iar rețelele sociale (Instagram, TikTok) influențează deciziile lor.
- Doar 23% consideră credința un factor decisiv în luarea deciziilor, ceea ce indică o diminuare a rolului spiritualității.
- Peste 80% recunosc impactul negativ al tehnologiei asupra sănătății mintale, dar doar 35% participă regulat la activități spirituale.

Aceste date subliniază necesitatea unei intervenții active din partea Bisericii și a societății.

3. Iubirea ca fundament al tămăduirii. Teza a demonstrat că iubirea creștină – definită ca relație sinergică între om și Dumnezeu – este singura soluție durabilă pentru patologiile morale ale erei digitale:

- Modelul Sfintei Treimi (comuniunea iubirii dintre Persoanele Sfintei Treimi) oferă un ideal de relaționare autentică, opus izolării virtuale.
- Învățăturile sfinților români canonizați în 2025 (Sf. Dumitru Stăniloae, Sf. Ilarion Felea, Sf. Arsenie Boca) au subliniat iubirea ca act de pocăință și schimbare spre înaintarea către îndumnezeire.
- Tainele Bisericii (rugăciune, spovedanie, împărtășanie) sunt mijloace concrete de restabilire a echilibrului spiritual.

4. Conștiința morală între libertate și robotizare. Cercetarea a evidențiat riscul unei conștiințe morale atrofiate prin:

- Infantilismul moral (incapacitatea de a distinge binele de rău în mediul virtual).
- Labilitatea emoțională (instabilitatea cauzată de suprasaturația informațională).
- Fariseismul digital (ipocrizia unei virtuți simulate în spațiul online).

Soluția propusă este reeducarea conștiinței prin:

- Meditație asupra Scripturilor și citirea filocalică.
- Practici ascetice precum postul și paza simțurilor pentru stăpânirea de sine.

5. Provocările erei digitale și remediile Bisericii. Teza a analizat două maladii specifice secolului XXI:

a. „Brain-rot” (degradarea cognitivă prin abuzul de conținut digital superficial):

- Cauze: scrolling compulsiv, dependență de dopamină.
- Remedii ortodoxe: rugăciunea și postul, evitarea stimulilor virtuali.

b. Akedia digitală (lipsa scopului și procrastinarea):

- Prevenție: implicare în activități comunitare, mărturisirea patimilor.

6. Recomandări practice pentru societate și Biserică. Pentru combaterea efectelor digitalizării, teza propune:

1. Programe educaționale în școli și parohii despre gestionarea sănătoasă a tehnologiei.

2. Centre de consiliere spirituală specializate în dependențe digitale.

3. Colaborarea cu specialiștii (medici, psihologi) pentru abordări integrate.

4. Promovarea tainelor Bisericii ca terapie pentru anxietatea generată de social media.

7. Originalitatea și contribuția la domeniu. Lucrarea a adus următoarele contribuții inedite:

- Prima analiză teologică a fenomenului „brain-rot” în context ortodox.
- Studiul cantitativ al impactului digitalizării asupra tinerilor români.
- Sinteza învățăturilor a 3 din cei 16 sfinți români canonizați în anul 2025 despre iubire și tămăduire.

8. Limitări și direcții viitoare de cercetare

- Limitări: Eșantionul restrâns (doar elevi), necesitatea unor studii mai ample.
- Sugestii pentru continuare: Cercetări asupra impactului inteligenței artificiale asupra moralității și ediții critice ale operelor sfinților români canonizați recent.

9. Concluzie finală

Într-o lume unde tehnologia domină relațiile umane, teza a arătat că iubirea rămâne singura „tehnologie” divină capabilă să redea sens și sănătate sufletească. Prin revenirea la izvoarele creștinismului autentic – comuniunea cu Dumnezeu și aproapele – omul poate transcende robia digitală și poate redescoperi chemarea sa la îndumnezeire. „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4:16), iar iubirea Sa este singura lucrare care tămăduiește conștiința zdrobită de iluziile progresului. Această teză reprezintă un pas în dialogul dintre teologie și societatea digitală, invitând la o reflecție colectivă asupra echilibrului dintre progres tehnic și menirea spirituală a omului.

Cuprinsul tezei

INTRODUCERE	4
Capitolul I. IUBIREA	19
I.1. Introducere	19
I.2. Referințe scripturistice despre iubire	21
I.3. Conceptul de iubire în Vechiul Testament	22
I.3.1. În cărțile istorice și profetice ale Vechiului Testament	22
I.3.2. În cărțile poetice și sapiențiale ale Vechiului Testament	23
I.4. Conceptul de iubire în Noul Testament	25
I.5. Scurtă incursiune patristică despre iubire ca lucrare de tămăduire	30
I.5.1. Conceptul de iubire în învățătura Sfinților Trei Ierarhi	30
I.5.2. Conceptul de iubire în învățăturile sfinților români canonizați în anul 2025 cu ocazia centenarului patriarhal al Bisericii Ortodoxe Române	41
Capitolul II. CONȘTIINȚA	58
II.1. Introducere	58
II.2. Referințe scripturistice legate de conștiința morală creștină	63
II.3. Referințe patristice legate de conștiința morală creștină	69
II.4. Patologiile conștiinței morale	71
II.4.1. Infantilismul moral	74
II.4.2. Labilitatea, instabilitatea sau nebunia morală	75
II.4.3. Scrupulozitatea	77
II.4.4. Laxitatea	79
II.4.5. Fariseismul	81
II.5. Vinovăția	84
Capitolul III. ERA DIGITALĂ	88
III.1. Introducere	88
III.2. De la era tipografiei la era digitală – o scurtă istorie a mesajului public	90
III.4 „Brain-rot” și societatea digitalizată	103
III.4.1. O perspectivă ortodoxă asupra efectului „brain-rot”	105
III.4.2. Soluții pentru efectul de „brain-rot”	107
III.5. Akedia – maladia morală a omului în societatea digitalizată	109
III.5.1 Akedia în tradiția Sfinților Părinți	111
III.5.2. Forme contemporane ale akediei în era digitală	114

III.5.3. Remedii practice pentru a ieși din starea de akedie	116
Capitolul IV. TĂMĂDUIREA	118
IV.1. Introducere	118
IV.3. Tămăduirea în Biserică	120
IV.2. Tămăduirea în contextul digitalizării	123
IV.4. Tămăduirea sufletească și tămăduirea trupească	124
IV.5. Factori personali de tămăduire	128
IV.5.1. Pocăința - schimbarea minții	128
IV.5.2. Rugăciunea și meditația duhovnicească	130
IV.5.3. Citirea din Sfânta Scriptură și din învățăturile Sfinților Părinți	131
IV.5.4. Despre post și alimentație ca factori tămăduitori	133
IV.4. Factori comunitari	134
IV.4.1. Familia	134
IV.4.2. Comunitatea	136
IV.4.3. Slujbele Bisericii	137
IV.4.4. Canoanele Bisericii	138
Capitolul V. METODOLOGIA CERCETĂRII	140
V.1. Scopul cercetării	140
V.2. Obiectivele cercetării	140
V.3. Tipul cercetării	141
V.4. Designul cercetării	141
V.4.1. Tipul de studiu	142
V.4.2. Instrumente de cercetare	142
V.5. Populația și eșantionul	144
V.7. Analiza datelor	145
V.8. Etica cercetării	157
CONCLUZII	158
Anexa 1. Chestionar pentru elevii cu vârstă cuprinsă între 14 și 19 ani	160
Anexa 2. Foaie de informare privind aplicarea chestionarului online	162
Index de grafice	163
BIBLIOGRAFIE	164

Bibliografie

A. Izvoare

I. Ediții ale Sfintei Scripturi:

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită și aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, EIBMBOR, București, 2018.
2. *Biblia cu ilustrații*, vol. 1-8, versiune diortorisită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Editura Litera, București, 2011.
3. *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură*, ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1914.

II. Colecția Filocalia (FR)

1. *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, Vol 1, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMO, București, 2008.
2. *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, Vol 2, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMO, București, 2008.
3. *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, Vol 3, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMO, București, 2008.
4. *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, Vol 7, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMO, București, 2013.

III. Colecția „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB)

1. PSB 1: *Scrierile Părinților Apostolici*, trad., note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1979.
2. PSB 17: Sf. Vasile cel Mare, *Scrieri*, vol. 1: *Omilii la Hexaemeron, Omilii la Psalmi, Omilii și cuvântări*, trad. rom. Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1986.
3. PSB 21: Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, vol. 1, *Omilii la Facere*, I, trad. rom. Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1987.
4. PSB 22: Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, vol. 2, *Omilii la Facere*, II, trad. rom. Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1989.
5. PSB 23: Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, vol. 3, *Omilii la Matei*, trad. rom. Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1994.
6. PSB 29: Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, vol. 1: *Despre viața lui Moise, Tâlcuire la Cântarea Cântărilor, Despre Fericiri, Despre Rugăciunea domnească, Despre*

rânduiala cea după Dumnezeu, trad. rom. Pr. Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, EIBMBOR, București, 1982.

7. PSB 30: Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, vol. 2: *Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale*, trad. rom. Pr. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 1998.
8. PSB 57: Sf. Ioan Casian, *Scrieri alese: Așezăminte mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, trad. rom. Vasile Cojocaru, David Popescu, EIBMBOR, București, 1990.
9. PSB 80: Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri*, vol 1: *Ambigua. Tâlcuiri ale unor locuri cu multe și adânci înțelesuri din Sfînții Dionisie Areopagitul și Grigorie Teologul*, trad. rom. Pr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1983.
10. PSB 81: Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri*, vol 2: *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, trad. rom. Pr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1990.

IV. Scrieri ale Sfinților Părinți în alte colecții și în afara colecțiilor

1. Avva Dorotei, *Învățăături de suflet folositoare*, ed. a II-a, Editura Bunavestire, Bacău, 2008.
2. Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, EIBMO, București, 2014.
3. Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Schimbarea Numelor. Despre Răbdare. Despre Milostenie. Despre Tăria Credinței. Despre Propovăduirea Evangheliei și alte omilii*, trad. din lb. greacă de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2006.
4. Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrisori din Exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși: despre depresie, suferință și Providență*, vol. realizat de: diac. Ioan I. Ică jr., Ed. a 2-a, Editura Deisis, Sibiu, 2008.
5. Sf. Ioan Gură de Aur, *Texte alese*, vol. 1, traducere de Preot Ioan Andrei Târlescu, ediție îngrijită de Ierom. Porfirie Nichita, Editura Bunavestire, Bacău, 2012.
6. Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre iubirea de săraci*, trad. de Pr. dr. Gheorghe Tilea, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2006.
7. Sf. Grigorie de Nazianz, *Cuvântări Teologice. Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu*, trad. de Pr. prof. dr. Gheorghe Tilea, Editura Herald, București, 2013.
8. Sf. Vasile cel Mare, *Reguli mari*, trad. de Prof. dr. Iorgu Ivan din textul grecesc publicat de J. P. Migne în *Patrologia Graeca*, vol. 31, EIBMO, București, 2009.
9. Sf. Vasile cel Mare, *Reguli mici*, trad. de Prof. dr. Iorgu Ivan din textul grecesc publicat de J. P. Migne în *Patrologia Graeca*, vol. 31, EIBMO, București, 2010.
10. Sf. Vasile cel Mare, *Reguli morale*, trad. de Prof. Dr. Iorgu Ivan din textul grecesc publicat de J. P. Migne în *Patrologia Graeca*, col. 700-769, EIBMO, București, 2010.

B. Volume de specialitate:

1. Adrian, Sorin Mihalache, *Ești ceea ce trăiești: câteva date recente din neuroștiințe și experiențele duhovnicești ale Filocaliei*, ed. a II-a, reviz. și adăug., Editura Trinitas, București, 2019.
2. Agapetos, Arhimandritul, *Despre iubirea față de aproapele*, Editura Doxologia, Iași, 2020.
3. Agnosticism, Peter, *Teologia morală ortodoxă*, vol. I, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.
4. Andreicuț, Andrei, Arhiepiscop, *Principii de morală creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.
5. Anagnostopoulos, Protosinghel Stelianos, *Explicarea Dumnezeieștii Liturghii*, trad. Pr. Victor Manolache, Editura Bizantină, București, 2005.
6. Anton Dumitriu, *Alétheia. Încercare asupra ideii de Adevăr în Grecia antică*, București, 1984.
7. Antonie de Golânsk și Milhailovsc, Arhiepiscopul, *Calea rugăciunii lăuntrice, manual isihast*, Ed. Egumenița, Galați, 2003.
8. Bacoianis, Arhimandritul Vasilios, *Viața Maicii Domnului*, trad. din lb. greacă de pr. Șerban Tica, ed. a II-a, Editura de Suflet, București, 2012.
9. Barclay, William, *Analiza sistematică a unor termeni din Noul Testament*, publicată de Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois U.S.A., 1992.
10. Barton, John, *O istorie a Bibliei. Povestea celei mai importante carti a lumii*, Editura Humanitas, București, 2021.
11. Baudin, Emile, *Curs de psychologie*, Ed. J. de Gigord, Paris, 1937.
12. Belu, Dumitru Pr., *Despre Iubire*, Editura Basilica, București, 2016.
13. Berdiaev, Nikolai, *Cunoașterea de sine. Exercițiu de autobiografie filozofică*, trad. din lb. rusă de Inna Cristea, Editura Humanitas, București, 1998.
14. Berdiaev, Nikolai, *De la destination de l'homme. Essai d'éthique paradoxale*, Editura Labor, Paris și Geneva, 1935.
15. Berdiaev, Nikolai, *Despre vrednicia creștinismului și nevrednicia creștinilor*, trad. din lb. fr. Elisabeta Gheorghe, Editura Sophia, București, 2024.
16. Boca, Arsenie Părintele, *Cărarea Împărăției*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 1995.
17. Boca, Arsenie Părintele, *Cuvinte Vii*, ed. a II-a, Editura Charisma, Deva, 2006.
18. Boca, Arsenie Părintele, *Mare îndrumător de suflete din secolul XX*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002.

19. Boca, Arsenie Părintele, *Scrieri inedite*, Editura Charisma și Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2018.
20. Bughiu, Ștefan Pr., *Părintele Dumitru Stăniloae - teologul iubirii dumnezeiești*, Editura Basilica, București, 2022.
21. Burton, Robert A., *Neurotheology*, Macmillan Press, St. Martin's Press, New York, 2008.
22. Carr, Nicholas, *Superficialii: efectele internetului asupra creierului uman*, trad. Dan Crăciun, Editura Publica, București, 2012.
23. Cernat, Petru Dr., *Identitatea embrionului uman din perspectivă teologică și bioetică*, Editura Doxologia, Iași, 2022.
24. Chirilă, Pavel, *Vîndecarea*, Editura Christiana, București, 2009.
25. Chiril, Ieromonah, *Din înțelepciunea Sfinților Părinți ai Bisericii și a vechilor filozofi greci*, Ed. Bunavestire, Bacău, 2011.
26. Comte, Auguste, *Cours de philosophie positive*, vol. 6, Paris, 1830-1842.
27. Conțiu, Hadrian-V., *Tămăduirea prin iubire*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018.
28. Criveanu, Nifon Arhim., *Cugetări și maxime pentru viață*, Editura Tipografia Cozia, Râmnicul Vâlcea, 1929; Reeditată de Editura Semne, București, 2011.
29. Descartes, René, *Meditații despre filozofia primă*, Paris, 1641.
30. Drădulinescu, Andrei, *Idolii fără fir: telefonul mobil, poluarea electromagnetică, tehnologia 5G*, cu pref. de Virgiliu Gheorghe, Editura Sophia, București, 2021.
31. Engelhardt. Jr., H. Tristram, *După Dumnezeu. Morala și bioetica într-o epocă secularizată*, trad. din lb engleză și ediție îngrijită de Andrei Dîrlău, Editura Doxologia, Iași, 2023.
32. Felea, Ilarion V. Preot, *Ereticii și rătăcirile lor doctrinare*, Editura România Creștină, București, 1999.
33. Felea, Ilarion V. Preot, *Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică*, ed. a II-a, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2018.
34. Felea, Ilarion V. Preot, *Religia Culturii*, Editura Apa Vieții, București, 2014.
35. Felea, Ilarion V. Preot, *Spre Tabor*, vol. IV. Desăvârșirea, culegere și tehnoredactare de Mănăstirea Petru Vodă, Editura Fundația Iustin Pârvu, Piatra Neamț, 2009.
36. Florensky, Pavel Pr., *Der Pfeiler und die Grundfester der Wahrheit*, 4 Brief, în „Ostliches Christentum II, Philosophie, Munchen, 1925.
37. Ford, Mary, *Dorul sufletului după Dumnezeu*, trad. de Oana Dumitru, Ed. Sophia, București, 2015.

38. Gheorghe, Virgiliu, *Pornografia – maladia secolului XXI*, Editura Prodromos, București, 2011.
39. Gheorghe, Virgiliu, *Revrăjirea lumii - sau de ce nu mai vrem să ne desprindem de televizor*, Editura Prodromos, București, 2013.
40. Gheorghe, Virgiliu, *Efectele televiziunii asupra minții umane și despre creșterea copiilor în lumea de azi*, ed. a II-a, Editura Institutul de cercetări psihosociale și bioetică, București, 2018.
41. Grosrey, Dr. Alain, *Imperiul digital și mistica lui*, trad. din lb. franceză de Ana-Maria Datcu, Editura For You, București, 2024.
42. Harari, Yuval Noah, *Nexus: Scurtă istorie a rețelelor informaționale din epoca de piatră până la IA*, Editura Polirom, Iași, 2024.
43. Hoffmann, Nicolas, *Foundations of Cognitive Therapy. Theoretical Methods and Practical Applications*, Edited by The Free University of Berlin, Federal Republic of Germany, translated from German by Elizabeth Lachman, Editura Plenum Press, New York and London, 1984.
44. Huxley, Aldus, *Minunata lume nouă*, ed. a IV-a, trad. din lb. engleză și note de Suzana și Andrei Bantaș, Editura Polirom, Iași, 2016.
45. Hierotheos Vlachos, Mitropolitul, *Boala și tămăduirea sufletului în tradiția ortodoxă*, în rom. de Constantin Făgețan, Editura Sophia, București, 2007.
46. Iloaie, Ștefan, Pr. Prof. Univ. Dr., *Responsabilitatea morală personală și comunitară. O perspectivă teologică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.
47. Iloaie, Ștefan, Pr. Prof. Univ. Dr., *Relativizarea valorilor morale: tendințele eticii postmoderne și morala creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.
48. Iloaie, Ștefan, Pr. Prof. Univ. Dr., *Cultura vieții. Aspecte morale în bioetică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.
49. Iloaie, Ștefan, Pr. Prof. Univ. Dr., *Morala creștină și etica postmodernă: o întâlnire necesară*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009.
50. Iosif, Gheron, *Mărturii din viața monahală*, trad. de Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 2003.
51. Ivanov, Serghei A., *Sfinții nebuni întru Hristos. O perspectiva istorică*, trad. de Dorin Garofeanu, Editura Dixologia, Iași, 2020.
52. Jordan, Peterson, *12 reguli de viață: un antidot al haosului din jurul nostru*, trad. Florin Tudose și Vlad Vedeau, Editura Trei, București, 2018.
53. Jordan, Peterson, *Dincolo de ordine: alte 12 reguli de viață*, trad. Constantin Dumitru Palcus, Editura Trei, București, 2021.
54. Jordan, Peterson, *We who wrestle with God. Perception of the Divine*, Portofolio Penguin, U.S.A., 2024.

55. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*, trad. de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc, Ed. a II-a îngrijită de Ilie Pârvu, Editura Iri, București, 1998.
56. Kraiopoulos, Simeon Arhim., *Păcatul și stările psihopatologice*, trad. de Cristina Rogobete, Ed. Bizantină, București, 2012.
57. Larchet, Jean-Claude, *Despre iubirea creștină*, în românește de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2010.
58. Larchet, Jean-Claude, *Terapeutica bolilor mintale: experiența creștinismului răsăritean al primelor veacuri*, trad. de Marinela Bojină, Editura Sophia, București, 2008.
59. Lemeni, Adrian, *Tehnicizarea inumană a vieții*, Editura Basilica, București, 2022.
60. Lewis, James R., *The Oxford Handbook of New Religious Movement*, Oxford University Press, USA, New York, 2004.
61. Lupta cu patimile: metode ascetice și psihologice, Societatea psihologilor ortodocși „Sfântul Teofan Zăvorâtul” din Sankt Petersburg, trad. din lb. rusă de Adriana Tănăsescu-Vlas, Ed. Sofia, București, 2015.
62. Mada, Ierom. Teofan, *Conștiință și Compromis: perspectivă spiritual-duhovnicească asupra nefericirii lumii noastre*, Editura Renașterea, Alba-Iulia, 2006.
63. Mantzaridis, Georgios I. Prof. Dr., *Morala Creștină*, II, trad. de diac. Drd. Cornel Coman, Editura Bizantină, București, 2006.
64. Mantzaridis, Georgios I. Prof. Dr., *Etica creștină*, I, Editura Pournara, Tesalonic, 2002.
65. Mander, Jerry, *Four Arguments for the Elimination of Television*, Quill, New York, 1978.
66. McKinney, Laurence O., *Neurotheology: Virtual Religion in the 21st Century*, American Institute for Mindfulness, 1994.
67. McLuhan, Marshal, și Quentin Fiore, *The Medium is the Massage. An Inventory of Effects*, Editura Gingko Press, 2001.
68. Mihalache, Arid Sorin, *Ești ceea ce trăiești: câteva date recente din neuroștiințe și experiențele duhovnicești ale Filocaliei*, ediția a 2-a, reviz. și adăug, Editura Trinitas, București, 2019.
69. Mihoc, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Credință și înțelepciune, învățătura ortodoxă în perspectivă biblică*, Ed. Agnos, Sibiu, 2014.
70. Moldovan, Pr. Prof. Dr. Ilie, *În Hristos și în Biserică. Iubirea euharistică generatoare de viață și de destin românesc. Teologia Iubirii III*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2011.
71. Mulder, Anka, *The University as a Community in the Digital Age*, in Places of Engagement: Reflections on Higher Education in 2040 - A Global Approach, coordonat de Armand Heijnen and Rob van der Vart, Amsterdam University Press, 2018.

72. Nellas, Panayotis, *Omul - animal îndumezit: perspective pentru o antropologie ortodoxă*, st. introd. și trad. de diacon. Ioan I. Ică jr., Ed. a 4-a, Editura Deisis, Sibiu, 2009.
73. Nilus, Serghei, *Fericiții nebuni pentru Hristos. Părintele Teofilact și Serafim ieroschimonahul*, trad. de Buzilă Boris, Editura Sophia, București, 2020.
74. Nicolescu, Costion, *Mic tratat de iubire urmat de iubitoare studii și eseuri*, Editura Doxologia, Iași, 2012.
75. Nikolakopoulos, Konstantin, *Studii De Teologie Biblică*, trad.: pr. prof. dr. Ioan Vasile Leb, drd. Ilie Ursa, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2008.
76. Newberg, Andrew B., *Principles of Neurotheology*, Routledge: Taylor and Francis Group, London / New York, 2010.
77. Orwell, George, *O mie nouă sute optzeci și patru*, ed. a II-a, trad. din lb. engleză de Dana Crăciun, Editura Polirom, Iași.
78. Patapievic, Horia R., *Omul Recent. O critică a modernității din perspectiva întrebării „Ce se pierde când ceva se câștigă?”*, Editura Humanitas, București, 2001.
79. Petcu, Liviu Pr. Dr., *Antologie tematică din opera Sfântului Ioan Gură de Aur*, vol. 1, Ed. Basilica, București, 2015.
80. Popa, Pr. Mihăiță, *Îndrumar pentru restabilirea sănătății*, ed. a IV-a, București, 2009.
81. Popescu, Dumitru Pr. Prof. Dr.; Ică, Ioan Pr. Prof. Dr., *Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană*, în vol.: *Biserica în misiune - Patriarhia Română la cea aniversar*, EIBMBOR, București, 2005.
82. Postman, Neil, *Distracția care ne omoară: discursul public în epoca televizorului*, trad. de Silviu Man, pref. de Read Schuchardt, Editura Anacronic, Domnești, 2016.
83. Rădulescu-Motru, Constantin, *Curs de psihologie*, Editura Cultura națională, București, 1923.
84. Rughiniș, Răzvan, *Societatea digitală: Stăpâni, cetățeni sau sclavi?*, Editura Humanitas, București, 2022.
85. Semenik, Dmitry, *Dragostea, cum să o dobândim, cum să o păstrăm*, trad. Adriana Tănăsescu-Vlad, Ed. Sophia, București, 2014.
86. Smith, Eward E., Nolen, Susan, Fredickson, Barbara L., Loftus, Geoffrey R., *Introducere în psihologie*, ed. a XIV-a, Editura Tehnică, București, 2005.
87. Spitzer, Manfred, *Demența digitală: cum ne tulbură mintea noile tehnologii*, trad. din lb. germană de Dana Verescu, Editura Humanitas, București, 2020.
88. Spitzer, Malfred, *Singurătatea: boala necunoscută*, trad. din lb. germană de Andra-Octavia Drăghiciu și Alexandra Furnea, Editura Humanitas, București, 2023.
89. Stăniloae, Dumitru Pr., *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, EIBMBOR, București, 2002.

90. Stăniloae, Dumitru Pr., *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Opere Complete, vol. 4, Editura Basilica, București, 2013.
91. Stăniloae, Dumitru Pr., *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Opere complete vol. 5, Editura Basilica, București, 2013.
92. Stăniloae, Dumitru Pr., *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, ed. a III-a, EIBMO, București, 2012.
93. Stăniloae, Dumitru Pr., *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, ed. a II-a, EIBMBOR, București, 2004.
94. Stăniloae, Dumitru Pr., *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ed. a IV-a, EIBMO, București, 2010.
95. Stăniloae, Dumitru Pr., *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, ed. a IV-a, EIBMO, București, 2010.
96. Stăniloae, Dumitru Pr., *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, ed. a IV-a, EIBMO, București, 2010.
97. Turkle, Sherry, *Redescoperirea conversației: puterea dialogului în epoca digitală*, trad. din lb. engleză de Teodora Maței, Editura Humanitas, București, 2023.
98. Telek, Florin, *Teologia ortodoxă și postmodernitatea*, Editura Doxologia, Iași, 2019.
99. Valkenburg, Patti, și Jessica Taylor Piotrowski, *Generația digitală și dependența de media*, Editura Niculescu, București, 2017.
100. Weber, Heinrich, *Das Wesen der Caritas*, vol. I, Cartas Verlag, Freiburg im Breisgau, 1938.
101. Zak, Paul J., *Molecula morală. Sursa iubirii și a prosperității*, trad. din lb. eng. de Anca Bărbulescu, Editura Humanitas, București, 2015.
102. Zăgran, Ioan Arhid. Prof. Dr., *Morala Creștină. Manual pentru Seminariile Teologice*, ed. a V-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.
103. Zăgran, Ioan Arhid. Prof. Dr., *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. I, București, 1979.
104. Zorin, Konstantin V., *Dependența de computer, de jocuri, de nicotină*, Editura Sophia, București, 2014.

C. Studii și articole de specialitate:

1. A. J. Wood, *Algorithmic Management Consequences for Work Organisation and Working Conditions*, JRC technical report, 2021.
2. A. Sayadmansour, *Neurotheology: The relationship between brain and religion*, în *Iranian Journal of Neurology*;13(1):52-5, 2014, p. 257.
3. Conferințele din Tabăra Națională „Părintele Teofil Părăian”, *Ne pierde neamul! Mărturii întru aducere-aminte a Părintelui Ilie Moldovan*, 1-10 mai 2015, Schitul Sfântul Ioan Evanghelistul, Găbud, jud. Alba, Ed. Andreiana, Sibiu, 2016.

4. Manolache Stelian-Ioan, „Integritate și conștiință religioasă: Diagnoză și delimitare a fenomenului modern din perspectivă ortodoxă”, în *Journal for Freedom of Conscience (Jurnalul Libertății de Conștiință)*, 8(2), 2022, pp. 552–563.
5. Gabor Bogdan-Viorel, „Unitate și diversitate creștină în era internetului și a comunicării virtuale”, în *Studia Theologica. Orthodoxa Doctoralia Napocensia*, Anul II, Nr. 2, 2019, p. 149-161.
6. Coliță Cezar-Ivan, Restian Adrian, Zăgrean Leon, „«Neuroteologia» și dimensiunea moral-metafizică a vieții creștine”, în *Orthodoxia* 2/2021, pp. 118-139.
7. F. Marangos, „A Christian response to brain-rot: Oxford’s 2024 word of the year”, in *OINOS*, Educational Consulting, 2024.
8. Spataru Marian, Jacota-Drăgan Oana, „Esența și natura conștiinței juridice”, în *Anuarul Catedrei de Științe Socioumane și Asistență Socială*, Tipografia Universității „Alecu Russo” din Bălți, 2017, p. 109.
9. Iordache Mihai, „Impactul tehnologiei digitale în viața oamenilor. Cercetări științifice și reflecții morale”, în *Studii Teologice*, Seria a III-a, Anul XIII, nr. 1, ianuarie-martie, București, 2017, p. 165.
10. Buchiu Ștefan, „Conștiința morală în viața creștinului”, în *Revista Biserica Ortodoxă Română*, Anul CII – Nr. 1-2 ianuarie-februarie 1984, București, pp. 54-62.
11. Moldovan Ilie, „Spiritualitate și responsabilitate în viața creștină”, în *Studii Teologice*, an XXXVII (1985), nr. 1-2, p. 135.
12. Stăniloae Dumitru, „Câteva trăsături caracteristice ale Ortodoxiei”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 7-8, 1970, pp.741-742.
13. Stăniloae Dumitru, „Din aspectul sacramental al Bisericii”, în *Studii Teologice*, II, anul XVII, nr. 9-10, 1966, p. 533.
14. Stăniloae Dumitru, „Realitatea tainică a Bisericii”, în *Orthodoxia*, anul XXXVI, nr. 3, 1984, p. 417.
15. Stăniloae Dumitru, „Relațiile treimice și viața Bisericii”, în *Orthodoxia*, anul XVI, nr. 4, 1964, p. 503-535.
16. Stăniloae Dumitru, „Sfânta Treime, structura supremei iubiri”, în *Studii Teologice*, II, anul XXII, nr. 5-6, 1970, pp. 336-337.
17. Stăniloae Dumitru, „Comuniune prin iubire”, în *Orthodoxia*, anul XV, nr. 1, 1963, pp. 52-70.
18. Stăniloae Dumitru, „Cultul Bisericii Ortodoxe - mediu al lucrărilor Sfântului Duh asupra credincioșilor”, în *Orthodoxia*, Nr. 1 din anul 1981, p. 5.
19. Iloaie Ștefan, „Biotechnology and faith. Relativism in the postmodern moral. A christian-orthodox approach”, in *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 8, 22 (Spring 2009), p. 39.

20. Stefano Ferracuti, „Cesare Lombroso (1835-1907)”, in *Jouranl of Forensic Psychiatry*, vol. 7, no. 1, 1996, p. 144.
21. Y. Sullivan, S. Fosso Wamba, „Moral Judgments in the Age of Artificial Intelligence”, in *Journal of Bussnis Ethics* 178, 917–943, 2022, p. 921.
22. Yi-Yuan Tang, Britta K. Hölzel and Michael I. Posner, „The Neuroscience of Mindfulness Meditation. How the Body and Mind Work Together to Change Our Behaviour”, in *Nature Reviews | Neuroscience*, vol. 16, April 2015, pp. 213-225.
23. Z. Ali, J. Janarthanan, P. Mohan, „Understanding Digital Dementia and Cognitive Impact in the Current Era of the Internet, A Review”, in *Cureus* 16(9), 2024.

D. Surse web:

1. https://www.academia.edu/116289972/FARISEUL_%C3%8EN_MULTIPLELE_SAL_E_CAMUFLAJE_DUPLICITARE
2. <https://biblia-online.ro/>
3. <https://www.bibliaortodoxa.ro/>
4. <https://corp.oup.com/news/brain-rot-named-oxford-word-of-the-year-2024/>
5. https://www.dcmedical.ro/retelele-sociale-efecte-negative-asupra-sanatatii-mintale-ce-se-intampla-daca-stai-prea-mult-pe-internet_645616.html
6. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/digitalize?q=digitalization>
7. <http://patristicpsychology.com/index.php/emisiuni/#invinovatirea-de-sine>
8. <https://www.pewresearch.org/internet/2014/03/11/digital-life-in-2025/>
9. <https://www.technologyreview.com/2021/01/10/1015934/facebook-twitter-youtube-big-tech-attention-economy-reform/>
10. <https://thesocialdilemma.com/>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=OiLTWmCiTuE>
12. <https://www.youtube.com/watch?v=UzyrWH6ZfZ4>